

SCHOOL CHARACTERISTICS AND PARENTS' SECONDARY SCHOOL PREFERENCES

The case of Ghent and Antwerp

Nele Havermans, Jolien De Norre & Sam Desiere

SCHOOL CHARACTERISTICS AND PARENTS' SECONDARY SCHOOL PREFERENCES

The case of Ghent and Antwerp

Nele Havermans, Jolien De Norre & Sam Desiere

Promotor: Nele Havermans

Research paper SONO/2020/OL3.2/2

Gent, 2020

Het Steunpunt Onderwijsonderzoek is een samenwerkingsverband van UGent, KU Leuven, VUB, UA en ArteveldeHogeschool.

Gelieve naar deze publicatie te verwijzen als volgt:

Havermans, N., De Norre, J., & Desiere, S. (2020). *School characteristics and parents' secondary school preferences*. Gent: Steunpunt Onderwijsonderzoek.

Voor meer informatie over deze publicatie nele.havermans@kuleuven.be

D/2020/4718/030 - ISBN 9789088361166

Deze publicatie kwam tot stand met de steun van de Vlaamse Gemeenschap, Ministerie voor Onderwijs en Vorming.

In deze publicatie wordt de mening van de auteur weergegeven en niet die van de Vlaamse overheid. De Vlaamse overheid is niet aansprakelijk voor het gebruik dat kan worden gemaakt van de opgenomen gegevens.

© 2020 STEUNPUNT ONDERWIJSONDERZOEK

p.a. Coördinatie Steunpunt Onderwijsonderzoek
UGent - Vakgroep Onderwijskunde
Henri Dunantlaan 2, BE 9000 Gent

Deze publicatie is ook beschikbaar via www.steunpuntsono.be

Voorwoord

We onderzoeken welke schoolkenmerken een invloed hebben op de voorkeuren van ouders voor secundaire scholen. Hierbij nemen we de afstand van de school tot de woonplaats, de schoolsamenstelling, het onderwijsaanbod in de bovenbouw van de school, en het net van de school op. Ook zijn we geïnteresseerd in verschillen naargelang de sociaaleconomische achtergrond en thuistaal van het gezin. De analyses van dit rapport zijn uitgevoerd op data van het centraal aanmeldingsregister (CAR) van Gent en van Antwerpen.

Inhoud

Voorwoord	1
Inhoud	2
Beleidssamenvatting	3

Beleidssamenvatting

In dit rapport trachtten we een beter inzicht te verkrijgen in de schoolkeuzes van ouders in Gent en Antwerpen voor het eerste jaar van het secundair onderwijs. We onderzoeken welke schoolkenmerken een invloed hebben op de voorkeuren voor scholen, die aan de basis liggen van de schoolkeuze van ouders. Hierbij nemen we de afstand van de school tot de woonplaats, de schoolsamenstelling, het onderwijsaanbod in de bovenbouw van de school en het net van de school op. Ook zijn we geïnteresseerd in verschillen naargelang de sociaaleconomische achtergrond en thuistaal van het gezin.

De analyses van dit rapport zijn uitgevoerd op data van het centraal aanmeldingsregister (CAR) van Gent en van Antwerpen. We gebruiken de aanmelddata van 2019 (voor het schooljaar 2019-2020) voor leerlingen die naar het eerste jaar van het secundair onderwijs gaan. Leerlingen uit voorrangsgroepen (broers en zussen van leerlingen en kinderen van leerkrachten) nemen we niet op in de analyses, omdat ze voorrang krijgen bij de toewijzing van scholen. Ook leerlingen die zich aanmelden voor het buitengewoon secundair onderwijs werden niet in de analyse opgenomen.

De dataset omvat de schoolvoorkeuren van 3.257 leerlingen (2.840 in de A-stroom en 417 in de B-stroom) voor 38 scholen in Gent, en van 4.973 leerlingen (3.901 in de A-stroom en 1.072 in de B-stroom) voor 55 scholen in Antwerpen. Het toewijzingssysteem in Gent en Antwerpen is nagenoeg bestendig tegen strategisch gedrag.

De afhankelijke variabele zijn de schoolvoorkeuren van ouders. Deze variabele is gemeten door de rangorde van scholen die ouders in het online aanmeldingssysteem opgegeven hebben. De meeste ouders hebben 3 scholen gerangschikt, maar in de B-stroom kozen de meeste (rond een derde) van de ouders slechts 1 school. De onafhankelijke variabelen zijn gemeten op het niveau van de ouders (of de leerling) en de scholen. Op het niveau van de ouders (of de leerling) meten we de sociaaleconomische status (indicatorleerling of niet), de thuistaal (Nederlands of niet), en de afstand van de school tot de gemeente van hun woonplaats. De onafhankelijke variabelen op schoolniveau zijn het percentage indicatorleerlingen, het percentage leerlingen met een niet-Nederlandse thuistaal, het onderwijsaanbod van de school in de bovenbouw, en het onderwijsnet. Informatie over de thuistaal van de leerling was enkel beschikbaar in de data van Gent.

Doorheen de analyses vonden we drie verbanden tussen schoolkenmerken en ouderlijke schoolvoorkeuren die consistent waren voor alle leerlingen, en robuust bleken doorheen de verschillende modellen. In de eerste plaats verkiezen ouders scholen die dicht bij huis zijn. Een dergelijke voorkeur voor de nabijheid van een school kan verklaard worden door de lagere pendelkosten die hieraan verbonden zijn, en/of de integratie van de school in de buurt (Collins & Snell, 2000; Jacobs, 2013; Burgess, Greaves, Vignoles & Wilson, 2014). In tegenstelling tot de bevindingen van een recente studie over de schoolvoorkeuren in het Vlaamse kleuteronderwijs (Havermans, Wouters, & Groenez, 2018), verschilt deze voorkeur voor nabijheid niet naargelang de sociaaleconomische achtergrond van de ouders.

Ten tweede blijkt in de verschillende analysemodellen dat de samenstelling van de school een significant verband toont met de schoolvoorkeuren van ouders. Ouders hebben een voorkeur voor scholen met een lager aandeel van leerlingen met een lage sociaaleconomische status (in Gent en Antwerpen) of met een lager aandeel van leerlingen waarvan de thuistaal niet het Nederlands is (in Gent). Deze bevinding geldt niet voor ouders van leerlingen die in Gent zich in de B-stroom aanmelden. We vonden hierbij geen interactie-effecten tussen de voorkeur voor schoolsamenstelling en de eigen sociaaleconomische status of thuistaal, met andere woorden: dit geldt evengoed voor ouders die zelf een lagere sociaaleconomische status hebben en voor ouders die thuis niet het Nederlands spreken, als voor ouders met een hogere sociaaleconomische status en Nederlandstalige ouders. Deze bevinding staat in tegenstelling tot vorig onderzoek waaruit bleek dat voorkeuren voor schoolsamenstelling sterker zijn voor groepen met een hogere sociaaleconomische status of voor ouders van etnisch-culturele meerderheden (Bifulco, Ladd, Ross, 2009; Glenn, 2011; Havermans, Wouters & Groenez, 2018; Saporito, 2003, 2009). Een mogelijke verklaring voor het gebrek aan een interactie-effect tussen de schoolvoorkeuren en de achtergrond van ouders is dat (de perceptie van) schoolkwaliteit kan samenhangen met de schoolsamenstelling. Aangezien we in onze data niet over een geschikte indicator voor schoolkwaliteit beschikken, kunnen we deze verklaring niet testen.

Ten derde blijkt uit de analyses dat ouders van leerlingen uit de A-stroom met een niet Nederlandse thuistaal in Gent een voorkeur hebben voor scholen die enkel ASO-richtingen aanbieden ten opzichte van scholen die ook niet-ASO richtingen aanbieden. Aangezien thuistaal als variabele niet beschikbaar was in de data voor Antwerpen, konden we niet testen of dit interactie-effect ook in Antwerpen te vinden was. De bevinding lijkt echter in de lijn te liggen met de resultaten van vorige studies die aantoonde dat ouders met een migratie-achtergrond een sterkere voorkeur hebben voor academische richtingen ten opzichte van beroepsgeoriënteerde richtingen (Tjaden & Hunkler, 2017; Jackson, Jonsson & Rudolphi, 2012; Heath & Brinbaum, 2007; Kao & Tienda, 1995).

Uit de analyses komen ook enkele verschillen naar voor tussen schoolvoorkeuren in Gent en in Antwerpen. Ten eerste vinden we dat, hoewel alle ouders een school op een kortere afstand van huis verkiezen, afstand een grotere impact bleek te hebben in Gent dan in Antwerpen. Dit kan verklaard worden door een sterkere concentratie van scholen in het stadscentrum in Gent. In Antwerpen hebben ouders meer keuze-opties voor scholen in hun eigen gemeente, en wordt afstand dus minder bepalend.

Ten tweede vonden we verschillende resultaten met betrekking tot voorkeuren voor het studieaanbod in de bovenbouw van de school. In Gent verkiezen ouders scholen waar geen ASO-richtingen worden aangeboden boven zowel scholen met ASO en niet-ASO richtingen als boven scholen met enkel ASO-richtingen. In Antwerpen verkiezen ouders dan weer scholen die enkel ASO-richtingen aanbieden boven scholen die geen ASO-richtingen aanbieden. In beide steden vonden we geen significante interactie-effecten met de sociaaleconomische status van de ouders. Aangezien er nog niet veel onderzoek is verricht naar ouderlijke voorkeuren voor de verschillende onderwijsvormen binnen scholen, kunnen we geen hypothese formuleren ter verklaring van deze bevindingen, en waarom ze verschillen tussen Gent en Antwerpen. Het verder verkennen van ouderlijke voorkeuren voor schoolaanbod en onderwijsvorm in de bovenbouw van het secundair

onderwijs zou daarom een interessante piste kunnen zijn in toekomstig onderzoek. Hierbij kan het bijvoorbeeld ook interessant zijn om voorkeuren voor domeinscholen mee te nemen.

Ten derde bleek dat het onderwijsnet van de school enkel in Antwerpen een significant verband houdt met de ouderlijke schoolvoorkeuren. Ouders van leerlingen uit de A-stroom verkiezen hier scholen uit het Gemeenschapsonderwijs boven scholen uit het Vrij Gesubsidieerd Onderwijs. Ouders van leerlingen uit de B-stroom verkiezen scholen uit het Gemeenschapsonderwijs boven scholen uit het Officieel Gesubsidieerd Onderwijs. In Gent werd geen significant verband gevonden. Dit suggereert dat voorkeuren voor onderwijsnet meer context-specifiek zijn dan verwacht. Verder onderzoek is nodig om hier verklaringen voor te kunnen voorzien.

Tot slot vonden we enkele verschillen in voorkeuren tussen ouders van leerlingen uit de A-stroom en de B-stroom. Over het algemeen waren er weinig significante resultaten bij leerlingen uit de B-stroom vergeleken met leerlingen uit de A-stroom. Aangezien het aantal B-stroom leerlingen in de data lager was, en deze leerlingen zich bovendien vaker voor slechts één school aanmeldden, is het gebrek aan significante resultaten voor de B-stroom wellicht aan deze methodologische kwesties te wijten. Niettemin zou dit in verder onderzoek verder onderzocht moeten worden.

Aan de resultaten in het rapport zijn verschillende beperkingen verbonden. Zo is een eerste beperking het kleine aantal leerlingen uit de B-stroom, zoals besproken in de vorige paragraaf. Ten tweede liet het relatief lage aantal scholen in Gent en Antwerpen niet toe om onderwijsnet en aanbod in de bovenbouw samen in één model toe te voegen. Ten derde bevatten de data geen informatie over ouders die aanmelden bij scholen buiten de LOP's van Antwerpen of Gent. Hierbij kan het gaan om ouders die bewust hun kind naar een school buiten Antwerpen of Gent sturen, of door ouders die 'op veilig spelen' en hun kind ook aanmelden in een school buiten het LOP. De schoolvoorkeuren zoals gegeven in het centraal aanmeldregister reflecteren daarom wellicht niet alle reële voorkeuren van ouders. Tot slot was de analyse beperkt door de beschikbare variabelen en indicatoren. Zo was het niet mogelijk om (de perceptie van) schoolkwaliteit aan de analyses toe te voegen, wat nochtans één van de belangrijkste factoren in de schoolkeuze van ouders zou zijn. Ook hadden we geen toegang tot het thuisadres van de leerlingen en werden we daardoor gedwongen tot het gebruik van een proxyvariabele (middenpunt van de thuisgemeente). Thuistaal van de leerling was niet beschikbaar in de data voor Antwerpen, waardoor we ook niet konden onderzoeken of de voorkeuren van anderstalige gezinnen in Gent en Antwerpen in dezelfde mate verschilden met de voorkeuren van Nederlandstalige gezinnen.

Toekomstig onderzoek waarin de huidige studie wordt gerepliceerd op andere centrale aanmeldregisters in Vlaanderen lijkt ons bijzonder waardevol. Dit zou toestaan om de robuustheid van de bevindingen uit deze studie te testen op een grotere dataset, en om contextuele factoren verder te onderzoeken. Andere onderzoeksmethoden zouden hierbij ook gebruikt kunnen worden om een beter inzicht te verkrijgen in een aantal van de onderzoeksresultaten. Zo zouden surveys of diepte-interviews inzicht kunnen verkrijgen in welke schoolkenmerken ouders belangrijk vinden, en hoe ze de scholen op hun ranglijst percipiëren op het vlak van schoolkwaliteit, schoolsamenstelling, en onderwijsfilosofie. Deze informatie kan gebruikt worden als aanvulling op bevindingen uit analyses op data van het aanmeldregister.

De resultaten uit deze studie hebben enkele beleidsimplicaties. Ten eerste, tonen de resultaten dat schoolsegregatie ten minste gedeeltelijk uit residentiële segregatie voortvloeit, aangezien alle ouders een positieve voorkeur hebben voor de nabijheid van de school. Dit resultaat wordt ondersteund door een recente studie over de evolutie van de schoolsegregatie in Vlaanderen, die rapporteerde dat de schoolse en residentiële segregatie gelijkaardige niveaus heeft voor leerlingen uit het secundair onderwijs (Havermans, Wouters & Groenez, 2018). Beleidsmakers dienen daarom ook voldoende aandacht te besteden aan het doen afnemen van residentiële segregatie, aangezien dit één van de belangrijkste mechanismes in schoolse segregatie blijft.

De bevinding dat alle ouders een voorkeur hebben voor scholen met een hoger aandeel aan hoge SES en/of Nederlandstalige leerlingen staat in tegenspraak met de hypothese dat alle ouders een tendens tot zelf-segregatie vertonen. Lage SES-ouders hebben immers ook een voorkeur voor scholen met veel hoge-SES leerlingen, en anderstalige ouders kiezen ook scholen met veel Nederlandstalige leerlingen. Meer onderzoek is hierbij dan ook extra belangrijk om de rol van (de perceptie van) schoolkwaliteit te kunnen onderscheiden. De resultaten voor schoolsamenstelling suggereren wel dat schoolvoorkeuren niet in dezelfde mate tot een toename in schoolse segregatie leiden als in het kleuteronderwijs. Een recente studie naar de schoolvoorkeuren van Vlaamse ouders voor kleuterscholen toonde immers aan dat alle ouders een voorkeur hebben voor scholen met een sterke aanwezigheid van hun eigen sociale groep (Havermans, Wouters, & Groenez, 2018).

Desondanks blijft het niveau van schoolse segregatie in Vlaanderen aanzienlijk hoger in het secundair onderwijs dan in het basisonderwijs (Havermans, Wouters, & Groenez, 2018). Deze hogere mate van segregatie kan deels ook worden toegewijd aan de segregatie tussen onderwijsvormen in het secundair onderwijs (Wouters & Groenez, 2013). In de data uit Gent en Antwerpen kunnen we duidelijk waarnemen dat leerlingen die zich in de B-stroom aanmelden vaker uit een gezin komen met een lage SES of een andere thuistaal dan het Nederlands, dan leerlingen in de A-stroom. Aangezien niet alle scholen een B-stroom aanbieden, kan dit al in de eerste graad van het secundair onderwijs tot schoolsegregatie leiden.

Tot slot tonen onze resultaten ook hoe de schoolvoorkeuren van ouders context-specifiek blijken te zijn en enkele verschillen tonen tussen Antwerpen en Gent. Het lijkt ons belangrijk om dit verder te onderzoeken en ook andere contexten mee op te nemen. Deze bevinding onderschrijft ook het belang van steden, gemeentes, en lokale overlegplatformen in het inschrijvingsbeleid, aangezien het gemeentes toelaat om dergelijk beleid aan te passen aan hun specifieke context.